

סוכנו של אייכמן בישראל

משפט גרינוודי קסטנר מתקרב לקצו אחרי גמר הסיכומים של שני הצדדים, יושב עתה לבדו ה- איש שעדו רובצת האחריות העליונה, רשעו להחליט לפי מצפנו - השופט בנימין הלוי.

אולם הפרשה הגדולה והמראנית, אשר המשפט הפיר את הלזת רק מחזקה הקטן, עוד תוסף ל- התנגדות יותר ויותר, השמוע שיהר מוינה עמוס קינן, הסופר המשוטט של "העולם הזה" באירופה, את הכתבה הבאה המכילה גילויים מענינים חד- שים:

בישראל נמצאים שני אנשים הסבורים שהם יודעים את האמת על פרשת קסטנר, ועל השואה בכלל. אחד מהם הוא ד"ר ישראל רודולף קסטנר, השני הוא עורך-הדיון שמיאל תמיר. בלינץ, אוסטריה, פגשתי את האדם השלישי, הטוען שהוא יודע יותר מכולם, את האמת, ואת כל האמת. שמו שמעון ויונטל, ראש הועד המרכזי של היהודים-אוסטריה.

בהיותי בוניה, התערער בי החשק, משום מה, לשוחח עם מישהו מהעסקנים היהודים המקומיים. אמרו לי שיונטל, ראש הועד המרכזי יושב בלינץ. בליל גשם הגעתי על האופנוע ללינץ. בקוטאג נאה, בן שתי קומות, בפרבר שקט בעיר המשעממת ביותר שראיתי מעודי, גר הארכיטקט ויונטל.

צלצלתי בטלפון, הודעתי על בואי ועל מטרת ביקורי. ויונטל פתח בפני את הדלת, העלה אותי לחדרו, הושיב אותי בכורסה, והחל לחקור אותי על המצב בארץ. סיפרתי לו בין השאר על משפט קסטנר.

"אני מכיר יפה את הענין!" אמר ויונטל. ביקשתי ממנו שיספר לי מה הוא יודע. הוא סיפר.

קסטנר לא ענה

הוא, ויונטל, היה אחד מפעילי ההתנגדות לגרמנים בשנות ה- מלחמה, בעל תפקיד פיזודי גבוה בשורות הסרטינגים, ולאחר המלחמה השתתף בנירנברג בחקירת פושעי המלחמה. בין השאר חקר את ס. ס. שטורמבאנפירר יוסף אורבן, קצין גרמני גבוה בשורות הריגול ששרת בבואפאש.

"קסטנר היה טובני", אמר אורבן ליונטל, לדבריו. חוץ מזה, סיפר אורבן הרבה על הגדולות והנצורות שפעל למען היהודים, אך זה לא ענין ביותר את ויונטל. פעם שניה נפגשו השנים בנסיבות אורחיות, לאחר שאורבן שוחרר ממעצרו ע"י האמריקאים. אורבן חזר וטען שקסטנר היה טובני יותר לא נראה אורבן באופק. והוא מועסק היום בידי האמריקאים בתפקיד חשוב.

"לא רציתי להאמין לאורבן", אמר ויונטל "אך רציתי לדעת מה האמת. שלחתי תצלום של אורבן לקסטנר, ושאלתי אותו אם הוא מכיר את האיש הזה, הטוען שעזר ליהודים, ואם טענותיו נכונות. לא קבלתי כל תשובה. שלחתי שנית עוד תצלום של אורבן, בצרוף איתה בקשה, ושוב לא קבלתי תשובה מד"ר קסטנר, אדם שאני מכיר אישית היטב."

מיליון דולר נעלם

זה מענין, מענין מאד. שאלתי אותו מה עוד הוא יודע על פרשת קסטנר.

"ב"מ 12 במאי, 1945, הלך ס. ס. שטורמבאנפירר בכר והסגיר את עצמו לאמריקאים. מסביבו היו כחריסר יהודים, אותם ליקט מכל מיני מחנות-ריכוז, והם שרתו אצלו כשמשים, חיילים או סתם סקקים לכל מיני מלאכות. בידי קומץ יהודים אלה השאיר בכר 3 מיליון דולר, בזהב ובתכשיטים. אחד מהיהודים הללו מתגורר עתה בארץ, שמו ניקולס שייגר. אגב, אותו ניקולס שייגר, לרשותו עמדה מכוניתו של (עוצר הונגריה, האדמירל ניקולאס) הורתי, והוא התכונן לברוח בה לשווייץ, אך לא הצליח.

"מה היו 3 מיליון דולרים אלה?"

"בימים האחרונים לפני מפלת הנאצים החליט בכר להציל יהודים, תמורת 3000 דולר לאיש. הוא הבריח 1000 יהודים ולקח תמורתם 3 מיליון דולר."

"מה היה גורל הכסף?"

"האמריקאים לקחו 2 מיליון, ומיליון אחד התכנוו להחזיר ליהודים."

אם כך, האם יש אמת בטענה שקסטנר ובכר התחלקו במיליון הדולר הנותרים?

הסכתיים של המוסתי

"לא. את מיליון הדולר גנבו כמה אמריקאים וכמה יהודים. ישנה בידי הרשימה המלאה של אלה שידם היתה במעל. פקיד הסוכנות, ד"ר אריאן, קיבל את הכסף שנותר מבלי לבדוק, ונתן על כך קבלה. גבתו רק 75 אלף."

"מר ויונטל, אם יודעים לך פרטים כה חשובים על משפט קסטנר, מדוע לא באת להעיד?"

זוג עיניים יהודיות, ספק נבונות ספק ערמומיות, ניבט בי בעיון. האיש מיתמם ואומר: אילו היו מזמינים אותי להעיד, ומשלמים את הוצאות הנסיעה הלוך וחזור, הייתי בא ומעיד.

"ומה עוד אתה יודע?"

"אני יודע הרבה. עסקתי שנים באיסוף דוקומנטים הנוגעים בשואת יהודי אירופה. עבדתי במשפט נירנברג. ראיתי את כל הקורספונדציה של המופתי עם הנאצים, וגם עם הרוסים. אני יודע הכל אודות אחד מסוכניו הראשיים של אייכמן, יהודי המתגורר רר כיום בישראל."

שליח ההגנה באירופה

זה דהדים אותי. חזרתי ושאלתי אותו אם אינו טועה, אם אמנם מתגורר כיום בישראל יהודי שהיה סוכנו של אייכמן, האדם העיר קרי האשם בהשמדת ששה מליון איש. ויונטל השיב בחיוב: "ישנם בידי כל הדוקומנטים המוכיחים את אשמתו, ליקטתי אותם במשך שנים. אני יודע את שמו ואת כתובתו בישראל. ואני יכול לספר לך עליו עוד משהו מענין - הוא היה שליח ההגנה באירופה."

זוג העיניים הנבונות, הערמומיות, עיני ארכיטקט יהודי מצליח באוסטריה בשנת 1954, מביטות בי שוב במבט שאינו חודר, אך מרפרף בעיון.

"מר ויונטל, מי הוא האיש? מי הם האנשים שגולו את מיליון הדולר של עם ישראל?"

"חה, חה", עונה ויונטל בחיך, "זאת לא אוכל לגלות לך. לא הגיעה השעה. אני מתכונן לבוא לישראל לביקור בקיץ הבא, ואז אמסור זאת לעתונות!"

האדם הרביעי

בזאת תמה השיחה. לא הצלחתי להוציא מפיו דבר. בשנת 1954 טרם הגיעה השעה לגלות מה שקרה עד 1945 - מי יודע, אולי אפשר להרויח מזה קצת כסף? אולי מוכן עם ישראל לשלם כדי לדעת מי עזר לרצוח אותו? ובכלל, מי אמר שאם אתה יודע את האמת, הרי היא חייבת להיות כשא עצורה בעצמותיך? מי אמר שעליך לרוץ ולהזעיק שמים וארץ? אולי מוטב לשבת באוסטריה, בקוטאג נאה, לעסוק מפעם לפעם באיזה ענין יהודי קטן, לחיות ברוחה ולדגור על כמה דוקומנטים?

אם זימינו אותו במיוחד, אם ישלמו את ההוצאות, או הוא מוכן להזייל לספר קצת ממה שהוא יודע. יפה מאד. ובאשר לדבר הנורא הזה, לסיפור אודות סוכנו של אייכמן היושב בתוכנו, אינני יודע ואיני רוצה לחתת דעה אם כדאי להעלות את הענין, אולי יזייל ההיסטוריה לחכות עד שמר ויונטל יחליט איך כדאי לסדר את העסק. ומי אמר שאין ציונות בגולה?

שלום שלום מ ויונטל. להתראות בארץ. השעה היא אחרי חצות. מר ויונטל מתמתח, מפרק מרים את שפופרת הטלפון ומזמין לי מקום בבית-מלון. אין דבר, הוא אומר, זה לא ביקור. הוא כילוה אותי עד הפתח. הלכתי ששה קילומטרים בגשם שוטף, בעיר ריקה מאדם, ולא חשבתי יותר על כל הענין.

מי שרוצה, יחפש את האדם הרביעי, זה שיוודע את האמת ולא איכפת לו לספר אותה בהודמות.

האם יש לך תפיסה דתית יהודית חדשה?"

"זה לא מענין אותי", השיב אש בקול פסקני. "אינני תיאולוג. אינני רפורמטור דתי. כיום קיים יחס סובלני, יחס של פשרה, בכל הארצות. זה יבוא גם לישראל. בחוץ-לארץ מנהלים תעמולה למען המדינה, אומרים ש כאל תיחלד פשרה בין יהודים ונוצרים. והי תעמולה חיובית, פוניטיבית." לפתע קפץ אש ממקומו, מתהלך במרפסת, אינו מפסיק לדבר. "כאן אין פחד מפני ההתבלבלות. כאן תבוא התבהרות של המשגים."

אש העיף מבט בחומות העיר העתיקה והר" ציון, מימש את האות האדום של לגיון

שחלתה, הלכה לרופא. היתה זאת ההזדמנות לשאול את הסופר אם אינו חושב להשתקע ברבות הימים בארץ.

"אם לא יפריעו לי בעבודה. אם יתנו לי לחיות בשלום. אני בא כל שנה לכמה חודשים. זה כבר לא אותה ירושלים שהכרתי לפני 47 שנה!"

על השולחן היו מונחים שני ספרים, בהם עיין אש בטרם בואנו: "חקר ארצנו, של ברסלבסקי, ומצבות קודש בארץ-ישראל, של וילנאי. את סגר אותם, ניגש אל מקעה המרפסת, נתן לצלם להנציחו על רקע חומת העיר העתיקה. הוא הסכים כי דעותיו מת- גברות עתה בארץ. "הצעירים מבינים", הפליט.

אך לפתע התפרץ מחדש. "אנשים נבזים ומנוולים להמו בי בצורה שפלה. הם שמו בפני דברים שלא אמרתי. הפיצו שאמרתי ש- אני אירופי. מוכן שאני אירופי! אני רוצה שירושלים תהיה אירופית! אנחנו חלק מן התרבות המערבית. אם נותר על זה, מה נהיה? עם קטן ועלוב, לבנטיני, חסר ערך?" עם מתחרש. הוא ניפנף בזרועו, צפונה. "יש להם שכונת מאה-שערים. מה הם רוצים עוד? שיסתפקו בזה! אולם עם ישראל צריך להתחדש. אם לא תבוא ההתי- חדשות מישראל, מניין תבוא?"

הוא הוציא מן הארון כיפה מוזהבת נושנה, מן הסוג המקובל בעדה הבוכאריה, חבשה לראשו, יצא עמנו למסדרון וירד במדרגות. "קניתי כיפה זו לפני 47 שנה, כשהייתי ב- ירושלים בפעם הראשונה. אז לא היה כאן כלום, רק העיר העתיקה וכמה בתים. הרבה, הרבה השתנה..."

מפלגות

סוניות ראשונות

עם הגשם הראשון של העונה הופיעו באופק גם הסוניות הראשונות של תע- מולת-הבחירות לכנסת השלישית. המפלגות העיקריות, אשר מטות-הבחירות שלהן עסקו עד כה בתכנון מסעיהן-הממציאה הדדיות, הן: ציאו את המרצע מן השק, כבר בסיבוב הראשון התברר כי בעצב לא היה בדברים שנאמרו עד כה כל רעיון חדש: הגואמים רק חזרו על סיסמות נושנות.

בי. גיי. חזר אל הבמה המדינית בשורת- נאומים, שרובם נשאו במסגרות סגורות- כביכול, גרם כאבראש חריף לחבריו במס- לגה בשורת-רעיונות, שקצר בשנת שהותו בשה-בוקר.

נשק כבר. במרכז מערכת-התעמולה עמד בשבוע שעבר מסע הציונים הכלליים, אשר שלושה משריהם בממשלה הופיעו בהתקפות-מצח על מאמ"י, חבריהם לשלטון. לא השתתף בהתקפות השר הרביעי, שר- הפנים, ישראל רוקח - דבר שגרם להת- חדשות השמועות על חילוקי-דעות בינו לבינן מפלגתו.

התוחת הכבו ביותר בהתקפת הצ"כ היה הפעם דווקא השתקן שבחבורה, שרה-מסחר והתעשייה, פרץ ברנשטיין. הוא הופיע ב- אסיפת-עם ברחובות, הודיע בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים כי מפלגתו אינה משוכנעת כלל שהקואליציה הנוכחית לא תתפרק עוד לפני הבחירות. ברנשטיין:

אמר "לא!" לתוכנית הבחירות ה- איזוריות.

הודיע כי מצבם של הצ"כ בקואליציה הממשלתית הורע מאד בחודשים האחרונים.

האשים את אנשי-מפא"י בהפרת הסכם הקואליציה.

ראה אותם כאחראים לכשלון המשא- ומתן שהתנהל בין הצ"כ והפרוגרסיבים.

טען כי מפא"י פתחה, למעשה, בתע- מולת-הבחירות שלה עוד לפני ששה חודשים.

השני ברשימת הנשק הכבו של הצ"כ היה יוסף ספיר. שרה-התחבורה הביע בנואמו- את הדיעה כי יציבות משק-המדינה מתער- ערת בגלל ההגומה במפעלי-הפיתוח, קבע את ההנחה כי המשק הסתדרותי, המשתמש בכספי-הצביור ללא חישוב, בנוי על איני- מלציה.

נימוק פופולרי יותר לפרישת הצ"כ מן הקואליציה עוד לפני הבחירות נתן שר- הבריאות, יוסף סרלון, שפרץ לאחת מעמדות- המפתח של מפא"י במפרץ חיפה: הוא הכריז כי סלע המחלוקת הוא הלחץ הממ- שלתי המוגזם לגביית מסים.

אותה שעה נפתחה גם תעמולת-הבחירות

הכבוד הצרפתי שהיה ענדו בדש מעילו. כש- שאלתי אם אין בדעתו להשפיע בדעותיו, שלל זאת בתוקף. "זה ענין פרטי שלי. אני רק אמן, זה הכל. לא אתן לשום אדם לאמר לי מה לכתוב!"

אך האם אין הוא עוקב אחרי ההתפתחות הרוחנית החדשה בארץ? האם הוא מרגיש שחלה התקדמות ברוח דעותיו?

"זה לא מענין אותי. אין לזה ענין בשבילי. לא ראיתי. לצייר ולמוסיקאי קל יותר. בש- בילי זה מוטיב אמנותי, ותו לא!"

"הצעירים מבינים!" מישהו קרא מן הקומה העליונה, חקר לשלום אשתו של אש,